

2019'da Emeklilik Fonlarında Bahar Rüzgarları Esti

2019 yılı sonu verilerine dayalı olarak Ludens tarafından hazırlanan Emeklilik Yatırım Fonları Performans Raporu'na göre Gönüllü BES fonlarının birikimli ağırlıklı net getirisi son 10 yıllık dönemde yüzde 230 ve son beş yılda yüzde 113 olmuştur.

Bireysel Emeklilik Sistemi'nde (BES) 2019 yılı köklü değişikliklerin ayak seslerinin duyulduğu yıl oldu. Senenin sonuna doğru yayınlanan 2020 Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nda BES ile ilgili önemli maddeler yer aldı. Rapora göre, önümüzdeki dönemde de bireysel emeklilikte sürdürülebilirliğe yönelik iyileştirmeler yapılacaktır. Yıllık programda bu kapsamdaki politika/ tedbirler ve bunlara yönelik yürütülecek faaliyetler/projelere de yer verilmiştir. Bunlar:

► Devlet destekleri yaşa göre farklılaştırılacaktır.

Gençlerin tasarruf alışkanlıklarının zayıf olduğu bilinen bir gerçektir. BES'teki katılımcıların sadece 300 bini 25 yaş altında. 25-34 yaş arasındaki kişilerden BES katılımcısı olanların sayısı ise 1,6 milyon. Gençleri BES aracılığı ile tasarrufa özendirmek için programda yeni bir düzenlemeye yer verilmiştir: Yaşa göre farklılaşan devlet desteği. Bilindiği üzere sistemde mevcut durumda katılımcı olan herkes yaşına bakılmaksızın yüzde 25 devlet katkısı almaktadır. Uygulamanın hayata geçmesiyle,

devlet destekleri yaşa göre farklılaştırılacaktır. Bunun anlamı, gençlerin daha yüksek oranda devlet katkısı alacağıdır. Program'da, katılımcıların sistemde kalış süreleri ve yaşlarına yönelik durum analizleri ve projeksiyonlar yapılacağına; desteklerin yaşa göre farklılaştırılmasının yaratacağı ilave kaynak ihtiyacının tespit edileceğine ve mevzuat taslaklarının hazırlanacağına yer verilmiştir.

► Katılımcılara kısmi çekme olanağı tanınacaktır.

Hâlihazırdaki uygulamaya göre BES'teki birikimlerden kısmi tutar çekme olanağı bulunmamaktadır. Katılımcılar nakde sıkıştıklarında sistemdeki birikimlerinin bir kısmını alarak devam etme hakkına sahip değildir. Böyle bir durumda katılımcının BES'teki parasının tamamını çekmekten başka bir yolu kalmamaktadır. Bu

Prof. Dr. Serra Eren Sarıoğlu
Yönetici Ortak
Ludens

da sistemden ayrılmaların nedenleri arasında en ön sıralarda yer almaktadır. Sistemdeki kalış süresinin bu denli düşük olmasının ardındaki temel nedenlerden birisini oluşturmaktadır. Yıllık Program'da bu soruna bir çözüm getirilmiştir. Katılımcıların sağlık, eğitim, mülk sahibi olma, evlilik gibi ihtiyaçlar nedeniyle sistemden çıkmadan birikimlerinin bir kısmını çekmesine olanak sağlanacaktır. Buna yönelik olarak çıkış nedenlerini araştıran anket çalışmaları yapılacağından; kısmi çekiş yöntem ve kriterlerine karar verileceğinden ve mevzuat taslaklarının hazırlanacağından bahsedilmektedir.

► **Tamamlayıcı Emeklilik Sistemi (TES) hayata geçirilecektir.**

Program'daki yeni düzenlemeye göre bireysel emeklilikteki otomatik katılım sistemi, kalış süresi ve fon tutarını artıracak şekilde yeniden düzenlenerek tamamlayıcı emeklilik sistemine dönüştürülecektir. Sektör, iş-kolu veya meslek esaslı tamamlayıcı emeklilik kurumlarının iyi uygulama örnekleri doğrultusunda geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır. Program'da önümüzdeki süreçte meslek esaslı tamamlayıcı emekliliğin

geliştirilmesine yönelik uygulama alternatiflerinin ortaya konacağı belirtilmektedir. Dünya uygulamalarında meslek esaslı tamamlayıcı emekliliğin riskli, yıpranma payı yüksek meslek çalışanları için oluşturulmuş bir model olduğu görülmektedir. Amaç, bu tür mesleklerde çalışanların emekli olduklarında çalıştıkları döneme yakın bir emekli maaşı alabilmesidir. Hangi meslek grupları için bu uygulamanın yapılacağı, isteğe bağlı olup olmayacağı, işveren katkısı olup olmayacağı gibi detaylar ise önümüzdeki süreçte belirlenecektir.

BES'te toplam portföy büyüklüğü 2019 yılı sonu itibarıyla 127 milyar TL'ye ulaşmıştır. Sistemde yaklaşık 12,2 milyon katılımcı yer almaktadır. Bu büyüklüğün 119 milyar TL'lik kısmı gönüllü BES ve 8 milyar TL'lik kısmı OKS'ye aittir. Geçtiğimiz yıl, Gönüllü BES'te bir önceki yıla göre yüzde 35 büyüme kaydedildiğini görmekteyiz. OKS'de ise portföy büyüklüğündeki artış, geçtiğimiz yıl yüzde 78 civarında gerçekleşmiştir.

Bireysel emeklilik sisteminde 2019 yılı sonu rakamlarına göre 12,2 milyon katılımcı bulunmaktadır. Bu katılımcıların 6,9 milyon kişisi gönüllü BES ve 5,3 milyon kişisi Otomatik Katılım Sistemi'ndedir. Gönüllü BES tarafında 2018 yılında başlayan katılımcı sayısındaki azalış, 2019 yılında da sürmüştür. Gönüllü BES katılımcı sayısı 2018 sonuna göre 4.755 kişi azalarak 6.871.131 olarak gerçekleşmiştir. Otomatik Katılım Sistemi (OKS) katılımcı sayısı ise 2018 yılı sonunda 4,99 milyon kişi iken, 2019 yılı sonu itibarıyla 5,3 milyon kişiye yükselmiştir.

Bireysel emeklilik fonlarının performansı

2019 yılı sonu verilerine dayalı olarak Ludens tarafından hazırlanan

Emeklilik Yatırım Fonları Performans Raporu'na göre Gönüllü BES fonlarının birikimli ağırlıklı net getirisi son 10 yıllık dönemde yüzde 230 ve son beş yılda yüzde 113 olmuştur. 2019 yılında bu getiri yüzde 27 seviyesindedir. Getirilerin enflasyon karşısındaki durumu incelendiğinde, son 10 yıllık dönemde emeklilik fonlarının ortalama getirisinin enflasyonun yaklaşık 72 puan ve son beş yıllık dönem için 35 puan üzerinde olduğu görülmektedir. 2019 yılı için ise emeklilik fonlarının ağırlıklı ortalama getirisi enflasyonun 14,9 puan üstündedir.

OKS emeklilik fonlarının başlangıçtan itibaren ağırlıklı ortalama getirisi yüzde 54 olup bu oran TÜFE'nin yaklaşık 8 puan üstündedir. Benzer biçimde 2019 yılında da OKS fonlarının ağırlıklı ortalama getirisi TÜFE'den daha yüksek olup, fark 11 puan civarındadır.

Mevduat faiz oranları ve Gönüllü BES emeklilik fonları için stopajdan arındırılmış getiriler ile yapılan incelemede tüm alt dönemlerde ağırlıklı ortalama fon getirisinin mevduat faiz oranlarının üzerinde olduğu görülmektedir. 2019 yılında fonların ağırlıklı ortalama getirisi mevduattan yüzde 8,4 daha yüksektir.

Fon kategorileri bazında bakıldığında, gönüllü BES'te başlangıçtan itibaren en yüksek getiri kamu dış borçlanma araçları emeklilik fonlarına (yüzde 702) aittir. Son 10 yılda en yüksek getiri yine kamu dış borçlanma araçları fonları kategorisinde (yüzde 384) sağlanmış iken, son beş yılda en yüksek getiri kıymetli maden fonları kategorisinde (yüzde 201) gerçekleşmiştir. 2019 yılında ise en yüksek getiri hisse fonları kategorisinde (yüzde 37) oluşmuştur.